

heľ 1953—1957) o osobitnom severogemeridnom a juhogemeridnom sedimentačnom priestore, oddelenom občas sa zdvíhajúcou znosovou oblasťou (A. Vozárová 1973).

- e) Osobitný alpínsky tektonický štýl gelnickej série, klenbovitý s výraznou S_2 , zväčša severovergentnou bridličnatosťou a s pozdĺžnymi prešmykmi bez hlbokého zavrásnenia mezozoika a mladšieho paleozoika a bez alpínskeho intenzívnejšieho prevrášnenia predkarbónskych komplexov, signalizuje štruktúrnotvornú úlohu granitoidného telesa pri formovaní pretiahnutej klenby.
 - f) Veľké rozdiely v alpínskom prepracovaní predstrednokriedových a mladších granitoidov (J. Pecho 1979), rovnako ako rozdiely v tektonickom postihu jednotlivých typov rudných telies sa stávajú pochopiteľné.
 - g) Rozsiahle granitoidné teleso v masíve Volovca, odvodzované hlavne na základe geofyzikálnych štúdií (J. Plančár et al., L. Snopko atď.), je podľa doterajších skúseností o menšom rozsahu alpínskych granitoidov v alpidách logickejšie chápať ako teleso formované už na konci hercýnskeho vývinového cyklu.
3. Poznatky z ostatných rokov z veporíd, ale aj z tatrid (najmä z Nízkyh Tatier; A. Klinec, O. Miko, M. Lukáčik, P. Hvoždčara, M. Pulec) prezrádzajú oveľa väčší rozsah magmatogénnych a mineralizačných prejavov vo veporidách a v tatridách, geneticky spätých s paleoalpínskym štruktúrnym plánom a s mladými granitmi. To otvára nové možnosti na vyhľadávanie rudných ložísk. Po nových poznatkoch sa štruktúrne a genetické podmienky na vznik ložísk hlavne vo veporidách (najmä v južných zónach) „približujú“ podmienkam v Spišsko-germskom rudohorí. V obidvoch oblastiach analogické paleoalpínske prešmyky a permsko-mezozoické rudonosné granity sprevádza bridličnatosť S_2 .

Ján Babčan: Príspevok k teórii granitoidného diapirizmu

Teória granitoidného diapirizmu nie je doteraz vypracovaná. Podľa istých analógií s diapirizmom kamennej soli a niektorých mechanických vlastností granitu a iných hornín možno predpokladať, že granitoidný diapír môže vystupovať tak vo forme taveniny (magmy), ako aj stuhnutej horniny. Výstup tuhej granitoidnej diapíru podmieňujú plastické vlastnosti minerálov, na ktoré má vplyv teplota, tlak, prítomnosť iných zložiek a čas. Vďaka svojej hmotnosti môže mať stuhnutý granitoidný diapír obrovskú zotrvačnosť a môže preniknúť do veľkých vzdialeností.

Výstup magmy a tuhej horniny sa musí prejavíť rozličným pôsobením na okolné horniny. To môže byť jednou z hlavných príčin rozmanitosti javov spätých s diapirizmom granitoidných hornín a môže vysvetľovať, prečo sú napr. granitoidné horniny raz sterilné, inokedy rudonosné a pod.

Ernest Krist: Granitoidné horniny veporidného kryštalinika

Centrálné granitoidné teleso veporidného kryštalinika je podľa A. Klinca (1966) v príkrovovej pozícii k hronskému komplexu. Naše práce v juhozápadnej a severozápadnej časti veporidného kryštalinika zistili, že aj keď je granitoidné teleso nasunuté na kryštalickej bridlici, jeho príkrovová pozícia sa nepredpokladá. Sklon násunovej plochy sa pohybuje od 20—60° na JV až J. Podľa bádania granitoidných hornín v profile horáreň Čierny potok v Kamenistej doline — údolie Rimavice možno konštatovať predovšetkým dosť veľké zastúpenie hybridných granitoidov. Vyskytujú sa najmä v okrajových častiach granitoidného telesa.

Doterajšie petrografické a terénne štúdium, na základe ktorého sa v granitoidnom masíve vyčlenilo 7 litologických typov, ukazuje, že litológia hornín granitoidného telesa je veľmi zložitá. Súvisí to na jednej strane s procesmi anatexie až palinge-

nézy, ktoré boli výsledkom metamorfného procesu, na druhej strane s pomerne rozsiahlym uplatnením sa postmagmatickej kryštalizácie, s ktorou súvisí vznik porfyrického živca, zastupovaného nižšie temperovanou formou — mikroklinom. Z terénneho výskumu vychodí aj konštatovanie, že prevažná väčšina granitoidných hornín kryštalinika Západných Karpát patrí medzi tzv. hlbinné granitoidy.

Aj keď sa doteraz poukazovalo na anatektický a palingénny pôvod granitoidov, tento náhľad konkrétnejšie údaje založené na petrochemickom štúdiu hornín nedokumentovali.

Palingénneho pôvodu sú aj alpínske granitoidné horniny. Okrem kontaktne metamorfovaného účinku na okolné kryštalické bridlice, do ktorých intrudovali, sa vyznačujú aj migmatizačným procesom. Jeho produktom sú horniny majúce charakter feldšpatizovaných hornín až hybridných granitoidov. Takéto prejavy sa konštatovali pri horninách vo vrte KV-3 v Rochovciach, ako aj v iných oblastiach s výskytom mladých granitoidov.

Albín Klinec — Juraj Macek: Granitoidy južnej časti veporíd

Východiskom našich pozorovaní je postavenie rimavického granitu (J. Kamenický 1977). Rimavický granit susedí s pruhom chloritických a biotitických fylitov označovaných ako séria Hladomornej doliny. Fylity sú paleozoického, podľa Planckrovej — A. Vozárovej (1978) mladopaleozoického veku. Vidieť na nich kontaktné prejavy susediacich granitoidov. Nie je však jasné, či tieto prejavy sú výsledkom jednej intrúzie — napríklad hercýnskej, alebo či sú to prejavy ďalších — mladších fáz, napríklad alpínskych.

Sme toho náhľadu, že pásmo rimavických granitoidov zahŕňa v sebe viac vekovo odlišných skupín. Vekovo mladšie sa dajú preukázať, ťažšie dokázať existenciu starších, ako sú rimavické.

Pri skúmaní vzťahov smerom k starším je nevyhnutné objasniť úzke vzťahy fylitového pruhu k tvorbe páskovaných migmatitov. Takéto typy už ťažko oddeliť od ostatných migmatitov kohútkeho pásma. Potom však vzniká otázka veku ich substrátu, lebo ak sú fylity mladopaleozoické, máme tu alpínske migmatity. Zastávame náhľad, že sú tu prítomné alpínske aj predalpínske produkty.

V južnej oblasti veporíd je nám už od začiatku 60-ych rokov známa alpínska granitotvorná činnosť. Posledne sa v súvislosti s objasňovaním tiažovej a magnetickej anomálie v tejto oblasti vyhlbil štruktúrny vrt, ktorý overil prítomnosť telesa granitoidov zaujímavej zostavy. Z petrografického štúdia vyplynulo, že tieto granity vznikli počas troch hlavných etáp.

I. etapa. Vznik plagioklasu v vysokou bazicitou A_{n24-45} a ďalej biotitu s uzavretinami apatitu a magnetitu. Táto etapa sa odohrala počas tektonického pokoja pri ustálenej vysokej teplote. Svedčí o tom monotónny, nezonálny charakter plagioklasov.

II. etapa. Odohrala sa radikálna zmena *pt* podmienok. Magma s čiastočne vykryštalizovanými súčiastkami z prvej etapy sa premiestnila do nového prostredia. Kryštalizácia pokračovala tvorbou nových biotitov a plagioklasov — výrazne oscilačne zonárnych, s bežným výskytom škvrnitých jadier. Nepokoj koncom tejto etapy pokračoval lánaním plagioklasov a vznikom jemne lištovitého albitického dvojčatenia. To lokálne prechádzalo cez skôr lánané zrná plagioklasov.

III. etapa. Prebiehala opäť v tektonicky pokojnom prostredí pri vysokej teplote. Teplotu „konzervovala“ bariéra bazických hornín, ktorá bola v nadloží tvoriacich sa granitoidov. Podobne to bolo s únikom draslíka. Výsledkom bol rast veľkých, (10—15 cm) zŕn ortoklasu, bežne karlovarsky zdvojiteneho, a vývin bipyramidálneho kremeňa, ktorý je v sukcesii pred ortoklasom.